

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Transformace družstva na akciovou společnost

Transformation of The Agricultural Cooperative to The Joint-stock Company

BP – PE – KEK – 2005 01

KATEŘINA KUBCOVÁ

Vedoucí práce: PhDr. Ing. Lenka Sojková, Ph.D., KEK

Konzultant: Ing. Miroslava Lungová, Ph.D.

Počet stran: 46

Počet příloh: 4

Datum odevzdání: 20. 5. 2005

Resumé

Cílem této bakalářské práce je přiblížit a objasnit důvody tzv. „druhé transformace“ Zemědělského družstva Kokonín. Ty mají počátek v 90. letech, kdy došlo v České republice k transformaci ekonomiky a družstvům vznikla na základě zákona č. 42/1992 Sb., tzv. transformačního zákona povinnost vypořádat majetkové nároky oprávněných osob vůči těmto družstvům. To je pro řadu organizací velký problém a transformace zemědělských družstev je v České republice dosud nedořešená. ZD Kokonín se pokusilo tento problém vypořádání řešit založením dceřiné akciové společnosti tak, aby v původním zemědělském družstvu zůstal majetek v dostatečné hodnotě pro uspokojení nároků oprávněných osob a zároveň zachovat zemědělskou činnost v nově vzniklé akciové společnosti. Tato práce přináší vyhodnocení, zda se tento postup vydařil a charakterizuje a rozebírá negativní dopady a jejich srovnání s pozitivy, které tato transformace společnosti přinesla.

Summary

An aim of this bachelor's work is to explain the reasons of so-called “ second transformation” of The Agricultural Cooperative Kokonín. They started in 90's. There took place a transformation of economy in Czech Republic in this time. A duty of settlement of possessive claims of beneficiary for cooperatives arise on a base of law no. 42/1992. It has been the big problem for a lot of organizations and the transformation of Agricultural Cooperatives has still not been solved in Czech Republic. The Agricultural Cooperative Kokonín have tried to solved the problem of settlement by establishment of The Subsidiary Joint-stock Company to stay enough of possession in seminal Agricultural Cooperative for satisfaction of claims of beneficiary and simultaneously to keep agricultural production in the new joint-stock company. This summary brings an evulation whether this way was succesfull, characterize and ruminate negative impacts and their comparison with the positives that this transformation brings.

Klíčová slova

- akciová společnost
- dceřiná společnost
- hospodaření
- majetkový podíl
- oprávněné osoby
- transformace
- transformační projekt
- vypořádání majetkových nároků
- zemědělské družstvo
- joint-stock company
- subsidiary company
- economy
- share in company
- beneficiary
- transformation
- transformation project
- settlement of possessive claims
- agricultural cooperative

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	10
Úvod	11
1. Transformační strategie v ČR v 90. letech	13
1.1 Obecné pojetí transformace	13
1.2 Transformace družstev	14
1.2.1 Průběh transformace	14
1.2.2 Vydání majetkového podílu	16
2. Charakteristika družstva a akciové společnosti	17
2.1 Družstvo	17
2.1.1 Principy družstevnictví	18
2.1.2 Členství v družstvu	18
2.1.3 Orgány družstva	21
2.2 Akciová společnost	22
2.2.1 Vznik akciové společnosti	22
2.2.2 Akcionář	24
2.2.3 Orgány a. s.	25
2.3 Srovnání základních znaků družstva a akciové společnosti	27
3. Charakteristika Zemědělského družstva Kokonín	28
4. Proces transformace ZD Kokonín	29
4.1 Průběh transformačního procesu	29
4.2 Vypořádání s oprávněnými osobami	30
4.2.1 Důsledky vypořádání	32
4.3 Založení akciové společnosti	34
4.3.1 Analýza procesu	35

5. Vyhodnocení	38
5.1 Možnosti	38
5.2 Přínosy	39
5.3 Problémy	40
 Závěr	 42
 Seznam literatury	 44
Seznam použitých tabulek	45
Seznam příloh	46

Seznam použitých zkratk a symbolů

a. s.	- akciová společnost
apod.	- a podobně
č.	- číslo
ČR	- Česká republika
ha	- hektar
Kč	- Koruna česká
mil.	- milión
např.	- například
ObchZ	- Obchodní zákoník
OR	- obchodní rejstřík
Sb.	- sbírka
spol.	- společnost
spol. s r. o.	- společnost s ručením omezeným
s. r. o.	- společnost s ručením omezeným
TransfZ	- Transformační zákon (zákon o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech)
tzv.	- tak zvaný
zákl.	- základní
ZD	- zemědělské družstvo

Úvod

Cílem této bakalářské práce je přiblížit a objasnit důvody tzv. „druhé transformace“ Zemědělského družstva Kokonín. Za tím účelem je v první kapitole nastíněna situace v zemědělství v 90. letech, kdy došlo v Československu k transformaci ekonomiky na peněžně tržní mechanismus s postupně privatizovanou podnikatelskou sférou. Aby se družstva přizpůsobila novým společensko-ekonomickým podmínkám, došlo na základě zákona č. 42/1992 Sb., tzv. transformačního zákona, k transformaci družstev. S tím souvisí i povinnost následného vypořádání majetkových nároků oprávněných osob. Řadě zemědělských družstev vznikly problémy, jakým způsobem provést vypořádání s oprávněnými osobami, aby to nemělo vliv na jejich hospodaření.

Pro potřeby práce jsou v druhé kapitole charakterizovány základní pojmy a rozdíly mezi hospodařením dvou různých právních forem, o kterých tato práce pojednává – družstva a akciové společnosti.

Třetí kapitola uvádí charakteristiku Zemědělského družstva Kokonín, jeho počátky a hospodaření až do doby transformace na akciovou společnost.

V navazující kapitole jsou vysvětleny uskutečněné, mnohdy náročné operace a změny, směřující k zajištění stabilního chodu zemědělské společnosti. Tou hlavní změnou je založení Kokonínské zemědělské, a. s. jako dceřiné společnosti Zemědělského družstva Kokonín. Záměrem bylo ponechat v původním ZD majetek (zbytný pro zemědělskou činnost) v dostatečné hodnotě, aby bylo možné uspokojit nároky oprávněných osob a zároveň zachovat nadále zemědělskou činnost v nově vzniklé a. s. Družstvo se tímto způsobem snaží řešit problémy, se kterými se potýká většina zemědělských společností, a které jsou spojeny s vypořádáváním oprávněných osob.

V páté kapitole jsou charakterizovány a rozebírány negativní dopady a jejich srovnání s pozitivy, které transformace této společnosti přinesla. Z toho vyplývá i možný návod pro ostatní povinné osoby, jak pokračovat v nedořešené transformaci zemědělských družstev v České republice.

Přínosem této práce je zhodnocení, zda se Zemědělskému družstvu Kokonín postup transformace vydařil a které kroky přispěly k tomu, že ZD Kokonín a potažmo tedy i nově vzniklá Kokonínská zemědělská, a. s. přečkala problematické roky, kdy zemědělství v České republice značně pocítilo ekonomický dopad agrární politiky a jako jediný větší zemědělský podnik z bývalých šesti velkých zemědělských družstev v okrese hospodaří i nadále.

V závěru práce je kromě zhodnocení obsaženo i doporučení pro další postup, jak nadále řešit tuto situaci v Kokonínské zemědělské, a. s.

1. Transformační strategie v ČR v 90. letech

Po listopadu 1989 došlo v Československu k transformaci ekonomiky (již druhé – ta první se odehrála v letech 1945 – 1953). Mírně decentralizovaný systém centrálního plánování státně vlastněných podniků je transformován na peněžně tržní mechanismus s postupně privatizovanou podnikovou sférou.[7]

K transformaci patřilo vytváření trhu peněz a kapitálu, zboží a služeb s přeměnou cenového mechanismu a vytvoření trhu práce a především vlastnická transformace.

Odstátněním přestává být podnik součástí centrálně plánovaného superpodniku a jeho vztah ke státu (státnímu rozpočtu) je vymezen pouze povinností platit stanovené daně. Jako ekonomický subjekt je podnik vymezen nikoli organizačně, ale kapitálově. Při startu na liberalizovaný trh je mu stanoveno reálné základní jmění, jehož zhodnocování se nadále stává jediným kritériem úspěšnosti. Podnik přestává být centrálně plánovanou a státním rozpočtem dotovanou jednotkou. Přeměňuje se na obchodní společnost, která své chování, svou krátkodobou i dlouhodobou strategii odvozuje výlučně od kritérií zprostředkovaných trhem. Dochází tak ke komercializaci podniku.

Česká privatizace byla kombinací několika metod: kupónové privatizace, restitucí do rukou fyzických osob, transformace družstev, malé privatizace (dražby) a prodeje podniků domácím i zahraničním investorům.[8]

1.1 Obecné pojetí transformace

Podstata transformace je v užším slova smyslu ve změně právní formy určité právnické osoby v právní formu jiné právnické osoby, v širším slova smyslu v přeměně společnosti (ObchZ, § 69). Tzv. transformace, jako ještě širší pojem, může obsahovat i další změny (úpravy) týkající se společnosti. Tím je např. založení nové, dceřiné společnosti (to je problematika, která bude v této práci rozebrána) jako způsob, kterým společnost řeší z různých důvodů potřebu úpravy podnikání či činnosti.

Způsoby transformací (přeměn) společností jsou uvedeny v Obchodním zákoníku - §69. Jde o přeměnu fúzí, převodem jmění na společníka nebo rozdělením. Za přeměnu se považuje také změna právní formy společnosti.

V případech přeměny společnosti se jedná o zánik jednoho subjektu a současný vznik nového, u změny právní formy právnická osoba nezaniká, nýbrž se jen mění její právní poměry a právní postavení společníků s tím, že k těmto účinkům dochází dnem zápisu změny do obchodního rejstříku. Musí se tak stát na základě speciální zákonné úpravy.

Transformace akciové společnosti je speciálně upravena v §220a ObchZ. Tyto odlišnosti od obecné úpravy lze shrnout jako ochranu akcionářů akciových společností účastnících se transformace a dále pak věřitelů těchto akciových společností. Ustanovení lze členit na skupiny: ochrana akcionářů, náhrada škody vzniklé akcionářům, ochrana věřitelů, proces výměny akcií, vlastní akcie v rámci transformace, přeměna akciové společnosti a založení nové akciové společnosti splnutím nebo rozdělením.

1.2 Transformace družstev

Transformací družstev lze nazvat proces započatý na základě zákona č. 42/1992 Sb., tzv. transformačního zákona. Ten má za cíl dosáhnout přizpůsobení družstev novým společensko-ekonomickým podmínkám, a tím i novým podmínkám právním. Dalším cílem je vypořádání majetkových nároků osob vůči družstvům. Jednalo se tedy jak o transformaci právní, tak i transformaci ekonomickou.

1.1.1 Průběh transformace

Transformace se prováděla na základě transformačního projektu. Ten musel být zpracován družstvem nebo jím pověřenou osobou. Předcházel mu soupis a ocenění

majetku družstva. Transformační projekt musel obsahovat zákonem přesně stanovené náležitosti a přílohy včetně vymezení čistého jmění družstva.

Čisté jmění družstva jsou věci, pohledávky a jiná práva a jiné penězi ocenitelné hodnoty a podíl na majetku společného podniku, úměrný výši vkladu družstva, které je po odečtení závazku určeno k rozdělení na majetkové podíly oprávněným osobám. Do čistého obchodního jmění se nezahrnoval majetek, na který byl uplatněn nárok podle zvláštních předpisů a majetkové vklady (zaplacený členský vklad, majetek vnesený členem, ocenitelné nehmotné vklady členů v cenách při jejich složení).

V rámci transformace mohly uplatnit nároky *oprávněné osoby*. Těmi byli členové družstva, vlastníci půdy a vlastníci ostatního majetku družstva užívaného družstvem o hodnotě nejméně 30,000,- Kč a občané, kterým se podíl na jmění družstva stanoví podle zvláštních předpisů.

Majetkový podíl oprávněných osob byl tvořen základním podílem (složeným z majetkových vkladů oprávněných osob a u zemědělských družstev též z nároků na náhrady) a dalším podílem (tvořen vypočteným majetkovým podílem podle transformačního projektu pro každou oprávněnou osobu).

Transformační projekt byl schvalován valnou hromadou oprávněných osob.

K transformačnímu projektu musel být přiložen návrh, aby:

- a) družstvo po transformaci působilo dále, návrh na úpravu stanov a návrh na stanovení výše nedělitelného fondu,
- b) se družstvo po transformaci rozdělilo na více družstev a návrhy jejich stanov,
- c) se družstvo po transformaci přeměnilo na jednu nebo více právnických osob podle obchodního zákoníku a návrh společenské smlouvy nebo zakladatelské smlouvy a stanov.

Po schválení transformačního projektu byly schvalovány:

- a) změny stanov družstva, které bude dále působit jako družstvo, pouze členy tohoto družstva,
- b) stanovy nových družstev vzniklých rozdělením zakládajícími členy těchto družstev,
- c) společenská nebo zakladatelská smlouva, popřípadě stanovy v případě přeměny družstva na jednu nebo více právnických osob, zakládajícími účastníky těchto nových právnických osob.

1.1.2 Vydání majetkového podílu

Lhůta pro splnění povinnosti družstva vydat majetkový podíl oprávněné osobě závisí na tom, zda oprávněná osoba provozuje zemědělskou výrobu (v případě zemědělského družstva). Pak jí musí být majetkový podíl vydán do 90ti dnů ode dne, kdy o to písemně požádala.

Pokud neprovozuje zemědělskou výrobu, může jí být majetkový podíl vydán v plné výši po sedmi letech od schválení transformačního projektu. To vše platí v případě, že se oprávněná osoba nestala účastníkem právnické osoby podle transformačního projektu.

Majetkový podíl člena družstva, jenž zůstal členem transformovaného družstva, stal se členem jednoho z nově vzniklých družstev či právnických osob v případě rozdělení původního družstva, či členem právnické osoby „přeměněné“ z původního družstva, nelze v rámci transformace uvedenému členu vydat.

Celkový majetkový podíl člena družstva lze do transformovaného družstva vložit jako členský vklad nebo může být jako členský vklad vložena do družstva pouze jeho část a zbývající část může být v družstvu ponechána z jiného titulu (např. jako další majetková účast).

2. Charakteristika družstva a a. s.

2.1 Družstvo

Družstvo je společenstvím neuzavřeného počtu osob založeným za účelem podnikání nebo zajišťování hospodářských, sociálních anebo jiných potřeb svých členů*. Družstvo lze založit i výhradně za účelem nepodnikatelské činnosti, pokud představuje zajišťování těchto potřeb.

Družstvo je právnickou osobou a za porušení svých závazků odpovídá celým svým majetkem. Členové za závazky družstva neručí.

Obchodní jméno družstva musí obsahovat označení „družstvo“.

Družstvo musí mít nejméně pět členů, pokud to jsou fyzické osoby, nebo alespoň dvě právnické osoby. Maximální počet členů družstva je neomezený.

U družstva se odlišuje zapisované základní jmění a základní jmění. Zapisované základní jmění je základní jmění určené stanovami, které se zapisuje do obchodního rejstříku a které má stanovenou minimální výši 50.000,- Kč. Výše zapisovaného základního jmění lze měnit pouze změnou stanov. Výše základního jmění je trvale proměnlivá.

Základním dokumentem upravujícím vnitřní režim družstva jsou stanovy, rozhodování o jejich změnách patří do působnosti členské schůze jako nejvyššího orgánu družstva, nevyžadují se podpisy členů družstva. Zakladatelská smlouva se neuzavírá.

* Obchodní zákoník, § 221, str. 88

2.1.1 Principy družstevnictví

Princip kolektivismu

Princip kolektivismu je základním principem. Založení i činnost družstva předpokládá společnou vůli určitého kolektivu lidí sdružit se ke společné činnosti.

Princip otevřenosti členství

Počet členů družstva je během jeho existence proměnný, musí být pouze dodržován minimální počet členů.

Princip družstevní demokracie

Tento princip vyjadřuje složení a působnost orgánů družstva, způsob jejich rozhodování a to, že každý člen má zpravidla jeden hlas.

Princip rovnosti členů

Všichni členové družstva jsou v rovném postavení, to znamená, že pokud stanovy neurčí něco jiného, tak každý člen má stejná práva a povinnosti. Při rozhodování zpravidla platí rovnost hlasů členů.

2.1.2 Členství v družstvu

Členská základna je základním atributem pro existenci jakéhokoli družstva. Členský vztah je tak základním družstevním vztahem, od něhož se odvíjejí prakticky všechny ostatní vztahy v družstvu. Členy družstva mohou být osoby fyzické i právnické. Zásadní otázky členství upravuje Obchodní zákoník a současně předpokládá, že podrobně budou dále upraveny ve stanovách (např. stanovy mohou určit podmínku, že členství je podmíněno pracovním vztahem k družstvu).

Vznik členství je vázán na určité podmínky a teprve po splnění všech podmínek může členství vzniknout. Do té doby se jedná o uchazeče o členství.

V družstvu se rozlišují čtyři způsoby vzniku členství:

- *při založení družstva* – vznik členství se váže na okamžik vzniku družstva (den zápisu do obchodního rejstříku),
- *za trvání družstva* – přijetí uchazeče za člena, členství vzniká rozhodnutím příslušného orgánu družstva (ne dnem podání přihlášky),
- *převodem členství* – převod členských práv a povinností (u obchodních společností jde o převod obchodního podílu jako majetkového práva); rozlišují se dva druhy převodu členství: převod *mezi členy družstva* a převod *na třetí osobu*,
- jiným způsobem stanoveným zákonem – sem jsou zařaditelné případy nabytí členství v souvislosti se sloučením, splynutím či rozdělením družstva nebo vyčleněním části družstva a vznik členství dědice.

Základní podmínky, na jejichž základě vzniká členství:

- podání písemné přihlášky,
- složení plného členského vkladu nebo vstupního vkladu,
- dokončení povinné školní docházky a dosažení stanoveného věku v případech, kdy je členství podmíněno pracovněprávním vztahem člena v družstvu a smlouva o tomto pracovním vztahu.

Právní skutečnosti, na jejichž základě zaniká členství:

- písemná dohoda mezi členem družstva a družstvem,
- vystoupení člena z družstva,
- vyloučení,
- zánik družstva,
- smrt člena – fyzické osoby; vstup člena – právnické osoby do likvidace, prohlášení konkurzu nebo její zánik,
- zánik pracovního vztahu člena k družstvu, je-li členství podmíněno pracovním vztahem,
- převod členských práv a povinností na jinou osobu.

Práva a povinnosti členů:

Vkladová povinnost: Jednou ze základních povinností člena družstva je podílet se vlastním majetkem na vytvoření majetku družstva. Splnění této povinnosti patří k základním předpokladům vzniku členství. Souhrn členských vkladů tvoří základní jmění družstva. Účast členů na majetku družstva má podobu základního členského (tzv. vstupního) vkladu a dalšího členského vkladu a další majetkové účasti, jejichž podmínky upravují stanovy.

Uhrazovací povinnost: I když členové neručí za závazky družstva, stanovy mohou určit, že členové mají vůči družstvu (nikoli vůči věřitelům) do určité výše přesahující členský vklad uhrazovací povinnost na krytí ztrát družstva.

Právo účastnit se ustavující členské schůze: Osoby, které projeví vůli založit družstvo tím, že podaly přihlášku, jsou oprávněny účastnit se ustavující členské schůze a hlasovat na ní. Uchazeči o členství mají každý jeden hlas.

Další základní členská práva: Právo účastnit se členské schůze, hlasovat na ní a být volen do orgánů družstva, právo bránit se rozhodnutím přijatým orgány družstva, právo na zisk družstva, právo na likvidační zůstatek v případě zrušení družstva s likvidací, právo nahlížet do seznamu členů a žádat o vydání potvrzení, právo vyžádat si k nahlédnutí roční účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku a ztrát.

Právo na vypořádací podíl: Na vypořádací podíl má právo člen družstva při zániku členství za trvání družstva. Vypořádací podíl se odvíjí od hodnoty členského vkladu a na jeho výši bude mít vliv stav čistého obchodního jmění družstva. Přednost na určení jeho výše má způsob určený stanovami. Při výpočtu se nesmí do čistého jmění zahrnout jmění, které je v nedělitelném fondu.

2.1.3 Orgány družstva

Nejvyšším orgánem družstva je **členská schůze**. Účast na ní patří mezi základní práva členů družstva. Do působnosti členské schůze patří změna stanov, volba a odvolání členů představenstva a kontrolní komise, schvalování roční účetní závěrky, rozhodování o zisku a dalších základních otázkách fungování družstva. Schází se ve lhůtách určených stanovami, nejméně jednou za rok. Na základě zákonem a stanovami určených podmínek je možné svolat členskou schůzi mimo termín.

Výkonným, statutárním orgánem družstva je **představenstvo**. Realizuje rozhodnutí členské schůze a jí se také zodpovídá. Rozhoduje ve věcech, které nepatří do kompetence jiných orgánů družstva (podle zákona nebo stanov). Za představenstvo navenek jedná předseda, který je volen z jeho členů.

Kontrolní komise je orgán nezávislý na ostatních orgánech družstva. Kontroluje veškerou činnost družstva a jeho orgánů a činnost všech členů související s jejich členstvím v družstvu. Volba a odvolávání členů kontrolní komise patří do působnosti členské schůze, které odpovídá za svou činnost. Kromě kontrolní funkce projednává také kontrolní komise stížnosti členů družstva.

Zákon umožňuje družstvu zřídit při jeho vzniku nebo kdykoli později i další orgány, které pak musí být vymezeny ve stanovách.

2.2 Akciová společnost

Akciová společnost je právnickou osobou a zapisuje se do obchodního rejstříku.

Obchodní zákoník charakterizuje akciovou společnost jako společnost, jejíž základní jmění je rozvrženo na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Zařazuje se, spolu se společnostmi s ručením omezeným, mezi kapitálové společnosti, ale na rozdíl od spol. s r. o., která se též někdy označuje jako smíšená společnost, považuje za ryzí kapitálovou společnost.

Základní rysy kapitálových společností:

- povinnost společníků (akcionářů) vložit do společnosti určitý majetek – vklad (uhrazovací povinnost),
- povinnost mít při založení společnosti a v průběhu celé její existence základní jmění, jehož minimální přípustnou výši stanoví zákon,
- účast společníků na řízení společnosti prostřednictvím orgánů společnosti,
- žádné ručení společníků za závazky společnosti v průběhu jejího trvání a jen omezené ručení po zániku společnosti,
- ztráta se nerozděluje mezi společníky, ale nese ji společnost.

Akciová společnost se zpravidla zakládá za účelem podnikání. Obchodní zákoník však připouští založení a. s. i za jiným účelem než podnikání. Představenstvo akciové společnosti založené za účelem podnikání musí při návrhu na zápis do obchodního rejstříku prokázat, že společnosti již vzniklo anebo nejpozději dnem zápisu do o OR vznikne živnostenská či jiné podnikatelské oprávnění k činnostem, které mají být zapsány do OR jako její předmět podnikání.

2.2.1 Vznik akciové společnosti

U akciové společnosti lze rozdělit její vznik na tři etapy:

- sepsání zakladatelské smlouvy nebo listiny

- rozhodnutí ustavující valné hromady nebo zakladatelů
- zápis společnosti do obchodního rejstříku.

Akciovou společnost mohou zakládat jak právnické, tak fyzické osoby, případně v různé kombinaci. Obchodní zákoník umožňuje, aby akciovou společnost založil i jediný zakladatel – ten však musí být právnickou osobou – jinak dva nebo více zakladatelů.

Existují dva způsoby, jak lze založit akciovou společnost:

- na základě výzvy k upisování akcií,
- založení společnosti bez výzvy k upisování akcií.

Zakladatelská smlouva

V případě, že zakládají společnost dva nebo více zakladatelů, uzavřou zakladatelskou smlouvu. Zakladatelská smlouva je zvláštním typem smlouvy společenské. Jejím účelem je úprava vztahů mezi zakladateli společnosti při jejím založení.

Zakladatelská listina

Jediný zakladatel zakládá společnost zakladatelskou listinou

Součástí zakladatelské smlouvy a zakladatelské listiny je návrh stanov společnosti.

Povinné náležitosti zakladatelské smlouvy (listiny):

- obchodní jméno, sídlo a předmět podnikání (činnosti),
- navrhované základní jmění (minimálně 1 000 000,- Kč),
- počet akcií a jejich jmenovitou hodnotu, podobu, v níž budou akcie vydány, jakož i určení, zda akcie budou znít na jméno nebo na majitele, popřípadě kolik akcií bude znít na jméno a kolik na majitele, mají-li být vydány akcie různých druhů, jejich název a popis práv s nimi spojených,
- kolik akcií, který zakladatel upisuje, jakým vkladem a za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splacení emisního kurzu,
- upisují-li zakladatelé akcie nepeněžitými vklady – i určení předmětu nepeněžitého vkladu a jeho ocenění doložené posudkem znalce,

- alespoň přibližnou výši nákladů, které v souvislosti se založením společnosti vzniknou.

V případě, že má být společnost založena na základě výzvy k upisování akcií musí obsahovat další náležitosti jako místo a doba upisování akcií, postup při upisování akcií, místo a dobu pro splacení emisního kurzu, emisní kurz upisovaných akcií nebo způsob jeho určení a další.

Stanovy společnosti

Stanovy společnosti jsou jedním z nejdůležitějších právních dokumentů společnosti. Jde o smlouvu, která se mění rozhodnutím valné hromady nebo na základě jiných skutečností stanovených zákonem. Návrh stanov je schvalován buď na ustavující valné hromadě. Obsahem stanov je úprava vnitřních poměrů a fungování společnosti včetně úpravy práv a povinností akcionářů.

Společnost vzniká dnem zapsání do obchodního rejstříku. Do vzniku společnosti jednají ve věcech souvisejících se vznikem společnosti za společnost její zakladatelé nebo některý z nich.

2.2.2 Akcionář

Upsáním akcií získává upisovatel ke dni zápisu společnosti do obchodního rejstříku nebo ke dni zápisu zvýšení základního jmění podíl na společnosti a stává se akcionářem. Podílem akcionáře je souhrn jeho práv a povinností jako společníka akciové společnosti. Akcionář na rozdíl od společníků ostatních forem obchodních společností za trvání akciové společnosti neručí za závazky společnosti (akciová společnost odpovídá stejně jako společnosti ostatních forem za porušení svých závazků celým svým majetkem). Pokud se společnost ruší s likvidací, ručí akcionář po zániku společnosti za závazky společnosti do výše svého podílu na likvidačním zůstatku.

Práva akcionářů:

- právo podílet se na řízení společnosti – každý akcionář má právo účastnit se valné hromady a hlasovat na ní; hlasovací právo je spojeno s akcií,
- právo podílet se na zisku společnosti a na likvidačním zůstatku při zániku společnosti,
- přednostní právo na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů,
- právo na vydání akcie nebo zatímního listu při splacení emisního kursu či jeho splatné části,
- právo vynutit si za podmínek stanovených zákonem svolání valné hromady,
- právo požadovat zařazení určené záležitosti na pořad valné hromady,
- právo požadovat vydání kopie zápisu o valné hromadě,
- právo seznámit se s obsahem roční účetní závěrky, a další.

Povinnosti akcionářů:

- povinnost splatit včas emisní kurs akcií,
- povinnost vrátit společnosti dividendu, kterou akcionář nepřijal v dobré víře,
- povinnost učinit veřejný návrh na koupi akcií, pokud akcionář získal podíl na veřejně obchodovatelných akciích, s nimiž je spojeno hlasovací právo, v rozsahu jedné poloviny součtu jmenovité hodnoty všech akcií, s nimiž je spojeno hlasovací právo,
- oznamovací povinnost, pokud akcionář získal podíl na hlasovacích právech ve společnosti, která má veřejně obchodovatelné akcie v rozsahu jedné desetiny a více všech hlasovacích práv spojených s akciemi společnosti, a další.

2.2.3 Orgány a. s.

Nejvyšším orgánem akciové společnosti je **valná hromada**. Je orgánem kolektivním, který tvoří všichni akcionáři. Každý akcionář se může zúčastnit valné hromady buď osobně, nebo v zastoupení na základě písemné plné moci. Valná hromada se koná nejméně jednou za rok, ve lhůtě určené stanovami. Do působnosti valné hromady patří rozhodování o změně stanov, rozhodování o zvýšení nebo snížení základního jmění,

volba a odvolávání členů představenstva a dozorčí rady, schválení účetní závěrky, rozhodnutí o rozdělení zisku nebo o úhradě ztráty, rozhodování o odměňování členů představenstva a dozorčí rady, rozhoduje i o dalších otázkách, které jsou uvedeny v obchodním zákoníku nebo stanovách. Valná hromada je schopna činit rozhodnutí, pokud akcionáři, kteří jsou na ní přítomni, mají akcie (s nimiž je spojeno právo hlasovat), jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 30 % základního jmění společnosti.

Statutárním orgánem akciové společnosti je **představenstvo**, které činí právní úkony za společnost a je pověřeno obchodním vedením akciové společnosti. To zahrnuje rozhodování ve věcech akciové společnosti i další činnosti při řízení společnosti.

Dozorčí rada je orgán, jenž dohlíží na výkon veškeré působnosti představenstva a uskutečňování podnikatelské činnosti společnosti. Jedna z nejdůležitějších pravomocí dozorčí rady je přezkoumávání roční účetní závěrky a návrh na rozdělení zisku a předložení svého vyjádření valné hromadě. Dozorčí rada musí mít nejméně 3 členy, které volí valná hromada.

2.3 Srovnání základních rysů družstva a akciové společnosti

Tabulka č. 1

	družstvo	a. s.
nejmenší množství zakladatelů	5 fyzických osob nebo 2 právnické osoby	2 fyzické os. nebo 1 právnická os.
největší počet společníků (členů)	neomezen	neomezen
hodnota nejmenšího možného vkladu	není určen (součet musí být alespoň 50.000,- Kč)	takový, aby součet byl nejméně 1.000.000,- Kč
minimální výše základního jmění	50.000,- Kč (zapisované základní jmění)	1.000.000,- Kč
počet hlasů ke vkladu	každý člen jeden hlas (stanovy mohou upravit odlišně)	hlas spojen s akcií (na akcie se stejnou jmenovitou hodnotou stejný počet hlasů)
ručení společníka (člena) za závazky společnosti (družstva)	neručí	neručí
možnost uhrazovací povinnosti	ano na základě rozhodnutí členské schůze	ne
založení	ustavující schůze	ustavující valná hromada (rozhodnutí o založení)
rozsah splacení vkladů při vzniku	1/2 zapisovaného základního jmění	30% jmenovité hodnoty akcií + emisní ážio
dobu doplacení vkladů	dle stanov	nejvýše do 1 roku od vzniku
orgány	- členská schůze - představenstvo - kontrolní komise	- valná hromada - představenstvo - dozorčí rada
povinnost rezerv (obecná)	ano nedělitelný fond	ano rezervní fond
zákonná povinnost tvorby rezerv již při vzniku	ano	ne (vytváří až ze zisku)
výše rezerv	nejméně 10% zapisovaného základního jmění při vzniku	podle stanov nejméně 20% zisku (omezený výší základního jmění)

3. Charakteristika Zemědělského družstva Kokonín

Počátky Zemědělského družstva Kokonín spadají do roku 1949, kdy družstvo založilo 52 členů a hospodařilo na 290 ha zemědělské půdy. Ve stejném roce bylo založeno družstvo ve Vrkoslavcích (52 členů a 48 ha), v Maršovicích (46 členů a 128 ha) a v Rychnově (28 členů a 217 ha). V roce 1953 bylo založeno družstvo v Rádle (22 členů a 140 ha). Postupně se tato družstva spojovala. V roce 1964 vzniklo sloučením těchto družstev JZD Mír Kokonín, které hospodařilo na téměř 2000 ha s výbornými výsledky jako jedno ze šesti obdobných družstev na okrese Jablonec nad Nisou až do roku 1991.

Zemědělské družstvo Kokonín v Jablonci nad Nisou hospodařilo na katastru Vrkoslavic, Kokonína, Maršovic, Dalešic, Rychnova u Jablonce nad Nisou, Pelíkovic, Rádla, Pulečného, Radoňovic a Čížkovic.

Celkem v současnosti hospodaří na cca 1200 ha půdy a to v horské a podhorské oblasti. Tato lokalita se řadí mezi méně příznivé oblasti pro hospodaření, které byly od roku 2001 vymezeny pro dotační politiku - jedná se o podporu zemědělcům hospodařícím v méně příznivých oblastech.

Z uvedeného celkového počtu obhospodařované půdy je zhruba 400 ha orné půdy a ostatní jsou louky a pastviny.

Tato firma s ohledem na uvedenou oblast hospodaření je zaměřena především na chov dojnic a produkci mléka. V současné době chová cca 900 kusů dobytka, z toho zhruba 450 ks dojnic. Rostlinná výroba je zaměřena především na produkci krmiv.

Firma zaměstnává 45 lidí. Zaměstnanci jsou rozděleni do jednotlivých středisek, na která je firma členěna a pro která se také zpracovává samostatně účetní uzávěrka. Středisek je celkem šest – 3 střediska živočišné výroby, středisko rostlinné výroby, doprava a vedení společnosti.

4. Proces transformace ZD Kokonín

21. prosince 1991 vešel v platnost zákon č. 42/1991 o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech – tzv. transformační zákon. Tento zákon má za cíl stanovit přizpůsobení vnitřních právních poměrů družstev obchodnímu zákoníku, popřípadě stanovit způsob přeměny družstev na jiné podnikatelské subjekty podle obchodního zákoníku, a vypořádat majetkové nároky oprávněných osob vůči družstvům jejich právním nástupcům.

Na základě tohoto zákona byl vypracován transformační projekt.

4.1 Průběh transformačního procesu

Transformace se prováděla na základě transformačního projektu. Ten musel být zpracován družstvem nebo jím pověřenou osobou. Předcházel mu soupis a ocenění majetku družstva. Transformační projekt musel obsahovat zákonem přesně stanovené náležitosti a přílohy včetně vymezení čistého jmění družstva.

Pro ZD Kokonín vypracovávala transformační projekt pražská auditorská poradenská firma Consus. Projekt je členěn do tří částí. Kniha A obsahuje především charakteristiku družstva, čisté jmění družstva a postup rozdělení na majetkové podíly. V knize B je navržena vlastní transformace družstva a v knize C jsou obsaženy údaje o oprávněných osobách, zápisy z jednání transformační rady apod.

Projekt byl předložen transformační radě k posouzení 25. září 1992.

Transformace byl dlouhodobý proces, který vlastně připravoval podmínky pro uplatnění jednotlivých kroků. Zemědělský prostor nelze privatizovat celý a naráz. Nešlo privatizovat stávající družstvo v té podobě, ve které bylo vytvořeno, při zachování jeho velikosti, členění, vnitřní organizační struktury, funkce, trhu, pracovníků atd. Cesta vedoucí k efektivní transformaci zemědělského podnikatelského sektoru byla složena

z řady kroků, počínaje restitucemi, následují kroky odstátnění a vlastní transformace současného družstva. Po skončení těchto kroků bylo nutno připravit a uskutečnit proces vnitřní privatizace.

V transformačním projektu byla na základě několika odůvodnění navržena právní forma transformovaného subjektu družstvo. (Stanovy družstva umožňují dobře podchytit specifické zvláštnosti zemědělství, družstevní forma je výhodná i pro ručení – členové družstva neručí vloženým majetkem za výsledky družstva, ...)

Dále byl v transformačním projektu navržen postup založení družstva, vymezení majetku, vyřešení členských a pracovních vztahů, předmět činnosti, formulace cílů, atd.

Transformační projekt Zemědělského družstva Kokonín byl přijat Valnou hromadou konanou dne 26. listopadu 1992 s tím, že družstvo bude působit dále a své stanovy přizpůsobí Obchodnímu zákoníku a následně byla svolána ustavující schůze družstva, která měla zvolit představenstvo a kontrolní komisi, schválit stanovy a určit výši zapisovaného základního jmění.

4.2 Vypořádání s oprávněnými osobami

Vypořádání majetkových účastí členů a jiných oprávněných osob na majetku družstva v praxi znamenalo přepočítat veškerý majetek družstva na jednotlivé oprávněné osoby a to v poměru: 50% podle výměry půdy jednotlivých vlastníků,

20% podle odpracovaných let v družstvu a

30% podle hodnoty ostatního majetku, vloženého jednotlivými osobami do družstva.

Jak bylo již uvedeno, Zemědělské družstvo Kokonín hospodaří v podhorské až horské, a tím pádem pro hospodaření méně příznivé, oblasti. Vzhledem k tomu všechna družstva v tehdejší okrese Jablonec nad Nisou hospodařila na půdě, která byla téměř

z 90% státní. Proto podíly oprávněných osob, počítané podle výměry půdy, vyšplhaly na obrovské milionové částky.

Pro objasnění bude dále porovnána tato situace s družstvy s jinými podmínkami. V nížinných úrodných oblastech měl téměř každý kousek půdy po celou dobu trvání původních družstev svého vlastníka. Proto například družstvo s 2 000 hektary a majetkem v hodnotě cca 100 mil. Kč v úrodné oblasti mělo transformačním projektem spočítán podíl na jeden hektar cca 50.000,- Kč. V tomto případě oprávněná osoba například se třemi hektary půdy měla nárok na transformační podíl 150.000,- Kč. Tyto osoby v příznivých klimatických podmínkách svůj podíl ve většině případech vložily do transformovaného družstva jako členský vklad (na základě Transformačního zákona) a dodnes více či méně úspěšně hospodaří. V případě, že např. výše uvedená oprávněná osoba požádala o vypořádání, nebylo to pro zemědělskou organizaci neřešitelnou likvidační záležitostí.

V případě družstev, hospodařících jako ZD Kokonín v obdobných nepříznivých podmínkách, kde podíl státní půdy byl ve všech případech veliký (jelikož o tuto půdu nebyl v minulosti pro její hospodářsky nepříznivou polohu zájem), rozpočítával se veškerý majetek družstva pouze na půdu vlastníků. Podle autorů již několikrát zmiňovaného zákona veškerý majetek vznikl z půdy, ale co je podstatné, pouze z půdy vlastníků, nikoliv z půdy státní.

Takže na konkrétním případě Zemědělského družstva Kokonín při cca 2 000 hektarech a majetku v hodnotě 100 mil. Kč, tvořila půda vlastníků necelých 200 hektarů. Transformačním projektem byl tedy v tomto případě spočítán transformační podíl na jeden hektar 500.000,- Kč. Pak vlastník stejné výměry pozemku jako u porovnávaného družstva v nížinaté oblasti – tři hektary - měl v tomto okamžiku transformační podíl 1,5 mil. Kč. Zájem v této oblasti ze strany vlastníků půdy o hospodaření na této půdě byl vždy minimální. Takže zde byl o to větší zájem o vypořádání těchto obrovských transformačních podílů.

V následující tabulce jsou uvedeny majetkové podíly oprávněných osob stanoveny transformačním projektem.

Tabulka č. 2 - **Stanovení majetkových podílů oprávněných osob**

Výměra půdy známých oprávněných osob		228,93 ha
Oprávněnými osobami bylo celkem odpracováno		5 172,2 let
Čisté jmění družstva		145 145 819,- Kč
Restituční nároky a majetkové vklady členů		6 779 739,- Kč
Jiné odpochty od čistého jmění (majetek nepoužitelný pro podnikatelské účely, rezerva, ...)		36 659 019,- Kč
Upravené čisté jmění k rozdělení na podíly Z toho:		101 707 061,- Kč
50%	t. j. 50 853 530,- Kč → na 1 ha:	222.135,- Kč
20%	t. j. 20 341 412,- Kč → na 1 odpracovaný rok:	3.932,- Kč
30%	t. j. 30 512 119,- Kč → na 1 Kč zákl. podílu:	4,50 Kč

Zdroj: Transformační projekt

Z uvedené tabulky vyplývá, že majetkový podíl oprávněné osoby vlastníci např. 4 hektary půdy a pracující 5 let v ZD Kokonín je 908.200,- Kč (4 x 222.135,- + 5 x 3.932,-).

Jediné ZD Kokonín ze všech podniků v okrese Jablonec nad Nisou tuto „likvidační politiku“ zvládlo a zůstalo jako jediná zemědělsky orientovaná právnická osoba v jabloneckém okrese.

4.2.1 Důsledky vypořádání

S poměrně velkými problémy a prakticky trvalou ztrátou se tato organizace udržela až do roku 2000. Družstvo nemělo na vypořádávání oprávněných osob v penězích, jelikož ne vše, co bylo povinně započítáno do transformačního zákona, se dalo zpeněžit – jako například zpevněné plochy, meliorace, okrasné plochy – a to vše v miliónových částkách. Proto družstvo v souladu s transformačním projektem, zákonem i stanovami vydávalo po

dohodě s oprávněnými osobami nároky těchto osob ve formě majetku. Vydaly se veškeré rodinné domky v majetku družstva a další velice lukrativní majetek.

Následně po takovémto způsobu vypořádávání se zvýšil zájem ze strany oprávněných osob také o dobytek, který se dal obratem ruky poměrně výhodně prodat na jatka. Ale takovéto vydávání majetku by vedlo k naprosté likvidaci veškeré zemědělské činnosti družstva. Proto se začalo uvažovat o východisku pro obě strany, tzn. pro družstvo i pro oprávněné osoby.

Řada zemědělských družstev se pokoušela vypořádat s problémy spojenými s vypořádáváním po svém, ale řada pokusů řešit nevypořádané transformační nároky legislativně ztroskotala.

V roce 1993 se nároky podle novely zákona o půdě staly pohledávkami. Ty nejsou chráněny jako fyzický majetek a mohou být dány do konkurzu. Řada družstev proto pak využila situace a transformacemi na jiné právnické osoby se začala dluhů vůči oprávněným osobám zbavovat.

Stále zůstává asi 300.000 rodin, které se svých podílů nedočkaly. Původně bylo asi 1200 družstev. Majetek k navrácení původním vlastníkům se pohyboval kolem 120 miliard korun. Podle transformačního zákona mohly oprávněné osoby do družstva vstoupit, začít samostatně hospodařit nebo sedm let počkat a pak dostat přiznaný podíl v penězích. Pro poslední variantu se rozhodla asi třetina oprávněných s nárokem kolem 40 miliard korun. Nároky osob, které se stále ještě nedočkaly od družstev náhrad za zemědělský majetek činí až 20 miliard korun.[11]

Kvůli nedořešené transformaci zemědělských družstev možná čeká stát vlna stížností u evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. V případě úspěchu podavatelů stát ponese zřejmě až miliardové náklady náhrad. Ty by měl hradit přímo oprávněné osobě a vyrovnání pak může vymáhat od družstev. Stát nese přímou odpovědnost za ochranu vlastnictví osob, které se v roce 1992 rozhodly čekat sedm let na náhrady za své podíly a zpravidla se nedočkaly ničeho.

4.3 Založení akciové společnosti

V průběhu 1. pololetí roku 2000 byly zpracovány návrhy na rozdělení společnosti na dva subjekty tak, aby v původním Zemědělském družstvu zůstal majetek v dostatečné hodnotě, aby bylo možno uspokojit nároky oprávněných osob a nedošlo k výše uvedeným problémům, ale zároveň, aby bylo možno zachovat nadále zemědělskou činnost.

Byla proto, po vzoru jiných zemědělských družstev, založena akciová společnost (podle některých odborníků byl tento systém nazván tzv. „druhá transformace“).

Podobné akciové společnosti začaly v zemědělství vedle družstev vznikat počínaje rokem 1994. Cílem této činnosti je buď změnit závazky vůči oprávněným osobám na akcie (upsání majetkových listů – pohledávek na vklad do jmění), nebo získat možnost vydávání cenného papíru na vykrytí transformačních pohledávek.

Velmi málo družstev se stalo akciovou společností již v transformačním projektu v roce 1992. (Jak bylo již na začátku této práce uvedeno, měla zemědělská družstva na základě Transformačního zákona možnost působit po transformaci jako družstvo, rozdělit se na více družstev nebo se přeměnit na jednu nebo více právnických osob podle obchodního zákoníku.)

V současné době existuje několik způsobů vzniku akciových společností, které mají ve svých aktivech majetek původní povinné osoby. Důvodem zakládání akciových společností je možnost vypořádání závazků oprávněných osob cenným papírem, ale také zamezení neustálému prohlubování zadluženosti vznikem nároků na vypořádací podíly družstevníků. Dědicové zemřelých členů se většinou novými členy stát nechtějí, a tak vklady do jmění jsou převáděny do závazků za vypořádací podíly a výše vlastního jmění se neustále snižuje. Zvláštností akciových společností vzniklých v zemědělství je to, že ve většině případů mají vazbu na majetek získaný v transformaci družstev.

4.3.1 Analýza procesu

Po zvážení výše uvedených možností byla, na základě rozhodnutí Členské schůze ZD Kokonín, založena akciová společnost jako dceřiná společnost zemědělského družstva. To znamená, že zemědělské družstvo je jediným zakladatelem a má v dceřiné akciové společnosti stoprocentní účast. V původním družstvu byl ponechán majetek zbytný pro zemědělskou činnost (ponejvíce bytové hospodářství) a do dceřiné akciové společnosti byl vložen majetek výhradně zemědělského charakteru jako jsou stáje pro dobytek, živý dobytek, zemědělské stroje a podobně.

I když se v některém odborném tisku objevily názory, že tento způsob transformace družstva je určitým podvodem, odborníci z ministerstva a právníci hodnotili tuto formu jako velice zdařilou. A to hlavně proto, že v majetku družstva, kterému zůstala povinnost se vypořádávat nadále s oprávněnými osobami a členy družstva, kteří ukončili členství, je dostatek nemovitého i movitého majetku a z prodejů i finančních prostředků na uspokojení oprávněných osob.

Akciová společnost se zakládá v souladu s ustanoveními Obchodního zákoníku jednorázovým založením bez upisování akcií na základě zakladatelské listiny ze dne 24. 3. 2000. Název firmy je Kokonínská zemědělská, a. s. a jejím sídlem je Pulečný 166, 468 02 Rychnov u Jablonce nad Nisou, okres Jablonec nad Nisou. Společnost je zřízena na dobu neurčitou. Jako předmět podnikání je stanovena ve stanovách společnosti zemědělská výroba, opravy silničních vozidel, silniční motorová doprava nákladní a činnost účetních poradců – vedení účetnictví. Akcie společnosti mají podobu akcií listinných, na jméno, veřejně neobchodovatelných a jedná se o kmenové akcie.

V následující tabulce jsou uvedeny faktory, které jsou při zakládání akciové společnosti nejdůležitější a k nim přiřazeny údaje Kokonínské zemědělské, a. s.:

Tabulka č. 3 - **Základní jmění Kokonínské zemědělské, a. s.**

Zakladatel a. s.	Zemědělské družstvo Kokonín zastoupené členy představenstva	
Základní jmění	80.845.000,- Kč	
Počet akcií a jejich druhy:	jmenovitá hodnota 100.000,- Kč	500 ks
	jmenovitá hodnota 10.000,- Kč	3.060 ks
	jmenovitá hodnota 1.000,- Kč	245 ks
	celkem	3.805 ks
Vklad: peněžitý	1.399.304,- Kč	
Vklad: nepeněžitý	79.445.696,- Kč	

Zdroj: Stanovy společnosti

Tato akciová společnost začala hospodařit v květnu roku 2000 a po dvou méně úspěšných letech 2002 a 2003 se podařilo v roce 2004 dosáhnout již poměrně velkého zisku (výsledek hospodaření za rok 2002 byla ztráta 5 228 000,- Kč, za rok 2003 ztráta 4 003 000,- Kč, v roce 2004 společnost dosáhla zisku 8 595 000,- Kč*.)

Na tuto skutečnost má vliv jednak to, že se rozdělila společnost na 2 samostatné subjekty, jednak to, že vstupem České republiky do Evropské unie byly stanoveny dotační tituly tak, že skutečně vyrovnávají podmínky v různých klimatických oblastech, což pro tuto a. s. znamená vyrovnání ztrátového zemědělského hospodaření v podhorských podmínkách.

Na druhé straně druhý subjekt – Zemědělské družstvo nepatří k těm družstvům, která by se nevyrovnávala s oprávněnými osobami. Zákonné restituce byly vypořádány již krátce po transformaci, poslední v roce 1995. Závazky z transformace jsou vyrovnávány přibližně v zákonných termínech (např. po ukončení členství je na vypořádání 3 roky od uzavěrky za rok, ve kterém bylo členství ukončeno). U ostatních oprávněných osob dochází k prodlení pouze v případech, kdy oprávněná osoba trvá na vypořádání v penězích, jelikož do transformace byl zahrnut veškerý majetek – zpevněné plochy, silážní žlaby,

* příloha č. 4 – výkaz zisku a ztráty

okrasné plochy apod. – tyto záležitosti byly zařazeny v milionových částkách, ale zpeněžit se nedají ani v korunových částkách.

5. Vyhodnocení

5.1 Možnosti

V první řadě by měly být shrnuty a porovnány možnosti, které se zemědělským družstvům v podobných situacích naskytly.

První možnost měla zemědělská družstva již v průběhu transformace v roce 1992, a to přeměnit svou formu na základě transformačního projektu. Kromě možnosti působit dále jako družstvo nebo se rozdělit na více družstev umožňoval transformační zákon také přeměnu na jinou právnickou osobu nebo na více právnických osob.

Zemědělské družstvo Kokonín mohlo této možnosti využít již v transformačním projektu, a tím by odpadly pozdější komplikace s tzv. „druhou transformací“ na akciovou společnost v roce 2000. Přeměna by proběhla v rámci transformačního projektu, který musel být zpracován u všech družstev. Ale to je již minulost, která se nedá změnit.

V současnosti ještě řada zemědělských družstev řeší problémy spojené s vypořádáním oprávněných osob. Zákon č. 42/1992 Sb., tzv. transformační zákon vycházel z předpokladu, že majetek družstva lze během sedmi let znásobit tak, aby mohly být oprávněné osoby po uplynutí této doby finančně vyrovnány. Ale vzhledem k tomu, že růst cen vstupů (elektrická energie, pohonné hmoty, hnojiva, osiva, chemické prostředky a podobně) se za tuto dobu více než ztrojnásobila a ceny zemědělských produktů se zvýšily jen nepatrně, nemohlo dojít i přes radikální omezení všech zbytných nákladů k nashromáždění prostředků pro uspokojení potřeb oprávněných osob.

Řešením je vypořádání na základě dohody družstva s oprávněnou osobou a to movitým i nemovitým majetkem, který je pro zemědělskou činnost družstva zbytný, a to i v jiném poměru než 1:1. S řadou oprávněných osob se družstvo dohodlo na vypořádání takovým poměrem, kdy za jednu korunu vydaného majetku se odúčtovaly tři koruny z podílu. Ale družstvo již nemělo k dispozici majetek pro další hospodaření družstva zbytný a přesto atraktivní pro účely vypořádání. Jak bylo již uvedeno, Zemědělské

družstvo Kokonín se pokusilo, zatím poměrně úspěšně, řešit tento problém přetransformováním na akciovou společnost. Tento postup umožňuje vyrovnat část transformačních podílů prostřednictvím akcií této nově vzniklé akciové společnosti.

Další možností by byla transformace na jinou právnickou osobu. V následující kapitole budou vyhodnoceny přínosy a problémy spojené s transformací na akciovou společnost a uvedeny další alternativy.

5.2 Přínosy

Jednoznačným přínosem uvedené transformace je skutečnost, že vznikly dva samostatné subjekty. Díky tomu se daří nově vzniklé akciové společnosti Kokonínská zemědělská, a. s. poměrně úspěšně hospodařit, aniž by byl vyvíjen tlak na vydávání majetku, konkrétně základního stáda skotu. A zároveň zemědělské družstvo má lepší manévrovací prostor k jednání s oprávněnými osobami i k disponování s majetkem, který ve svém důsledku neovlivňuje zemědělskou činnost.

Podstatnou výhodou založení nové společnosti je možnost podnikání bez větších závazků. Zemědělské družstvo v účetních sestavách hospodářských výsledků vykazovalo obrovské závazky – jednalo se však o závazky vůči oprávněným osobám. I když tyto závazky byly průběžně uspokojovány, při jednání například s bankami tento stav neumožňoval požádat o úvěr, který by při takovém množství závazků nemohl být poskytnut. Tyto závazky ale zůstaly v družstvu, které je postupně uspokojuje. Oproti tomu akciová společnost nebyla od samého počátku těmito závazky vůči oprávněným osobám zatížena.

Otázkou je, jaké výhody přináší současné hospodaření ve formě akciové společnosti. První rozdíl je patrný již při zakládání. Při vzniku akciové společnosti postačí pouze jeden zakladatel v podobě právnické osoby, na rozdíl od družstva, u kterého Obchodní zákoník vyžaduje při založení minimálně dvě právnické osoby nebo pět fyzických osob.

5.3 Problémy

Transformace, která je rozebírána v této práci, s sebou přináší také řadu problémů. Jedním z nich je samotný průběh celého procesu, který je velmi komplikovaný a zdoluhavý. Kromě samotného založení akciové společnosti, které obsahuje řadu kroků, jejichž obsah je uveden v první části této práce, bylo potřeba vyčlenit majetek, který bude převáděn do akciové společnosti. Jedná se o majetek výhradně zemědělského charakteru nezbytný pro hospodaření této společnosti.

Následující nevýhoda tohoto postupu se netýká přímo společnosti a jejího hospodaření, ale především zaměstnanců a to hlavně lidí zaměstnaných na úseku účetnictví. Stejní zaměstnanci, kteří zpracovávali účetnictví a vše s ním spojené pro zemědělské družstvo, nyní totéž dělají pro družstvo i pro akciovou společnost. Znamená to vést účetnictví a zpracovávat účetní výkazy pro dvě různé společnosti, které jsou odlišné svou formou a díky tomu mají i lišící se účetnictví.

Vznik akciové společnosti s sebou přinesl ještě jeden negativní dopad. Vzhledem k tomu, že v podhorské oblasti, kde tato společnost hospodář (jak už bylo v předchozích kapitolách řečeno), byla většina půdy státní, mělo zemědělské družstvo tuto půdu pronajatu od Pozemkového fondu. Při vzniku akciové společnosti (jelikož se nejedná o nástupnickou organizaci) přišla tato společnost o výhodu dlouhodobého pronájmu a při výběrovém řízení na odprodej státní půdy, při kterém se přihlíží na dobu pronájmu daného pozemku jednou společností, přišla o spoustu lukrativních pozemků v blízkosti společnosti.

Se vznikem Kokonínské zemědělské, a. s. bylo zároveň převedeno družstvo do systému tzv. „malého družstva“, který má pouze dva orgány – členskou schůzi a předsedu, který je zároveň statutární orgán, zastupuje družstvo navenek a prakticky rozhoduje mezi jednáními členské schůze o celé činnosti družstva. Zde se z řízení družstva zcela vytratily jednak kolektivní prvky rozhodování, ale i kontrolní systém (revizní komise). Tuto funkci by měla nahrazovat členská schůze, ta však vzhledem k tomu, že je svolávána pouze jednou za rok, většina členů bydlí mimo katastr hospodaření družstva a v družstvu nepracuje, nemůže tuto funkci z objektivních důvodů plnit. To znamená, že hospodaření

družstva a potažmo i hospodaření akciové společnosti (vzhledem k tomu, že družstvo vlastní 52% akcií dceřiné akciové společnosti) závisí na jednom člověku. To klade neúměrně vysoké nároky na jeho odborné i morální předpoklady.

Závěr

Po transformaci v roce 1992 vzniklo družstvo vlastníků, ale zcela se z hospodaření družstva vytratila družstevní myšlenka společného hospodaření na společné půdě a to z toho důvodu, že téměř nikdo z nových družstevníků v družstvu nepracoval. Proto si ZD Kokonín najímalo na práci pracovní sílu v řádném pracovně – právním vztahu. Družstevníci tak ztratili přehled a kontakt na denní chod výroby a zaměstnanci ztratili možnost jakéhokoliv ovlivňování řízení zemědělského družstva, což v podstatě eliminovalo družstevní prvky řízení na minimum. Proto mnoho zaměstnanců družstva vlastně ani v praktickém životě nezaznamenali přechod hospodaření ZD Kokonín a akciovou společnost – kromě nové pracovní smlouvy se pro ně nic jiného nezměnilo. Tato změna byla důležitá pouze pro vyšší management a obchodně – právní vztahy s dodavateli a odběrateli.

Transformace jako taková neměla ani přímo vliv na výsledky hospodaření, které jsou daleko více ovlivněny vnějším prostředím – to znamená zemědělskou politikou státu. Jedním z příkladů je dotační politika. Jak bylo již uvedeno, tato organizace hospodaří v podhorské až horské oblasti. Tato lokalita se řadí mezi oblasti pro hospodaření méně vhodné, které byly od roku 2001 vymezeny pro dotační politiku – jedná se o podporu zemědělcům hospodařícím v méně příznivých oblastech. Vstupem České republiky do Evropské unie byly stanoveny dotační tituly tak, že skutečně vyrovnávají podmínky v různých klimatických oblastech, což pro Kokonínskou zemědělskou, a. s. znamená vyrovnání ztrátového zemědělského hospodaření v podhorských podmínkách.

Zemědělské společnosti v Kokoníně by v současné době prospělo ukončení činnosti ZD Kokonín a dokončení vypořádání zbylých oprávněných osob. Vedení dvojího účetnictví a komplikovaný a neefektivní způsob řízení (předseda družstva – předseda a. s., představenstvo, ředitel podniku atd.) ztěžuje operativní i koncepční řízení. Vznikem samostatné akciové společnosti bez „područí“ družstva by se celý proces řízení a rozhodování, ale i financování a účetnictví zjednodušil, zprůhlednil a zefektivnil.

Na závěr bych touto cestou ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Ing. Lence Sojkové, Ph.D. za její trpělivost a za dobré rady, kterými mi při zpracovávání této práce byla nápomocna.

Další mé poděkování směřuje k paní Lence Lejskové, která v Kokonínské zemědělské, a. s. vykonává funkci ekonoma a paní Ing. Ludmile Brynychové za jejich ochotu a poskytování potřebných informací.

Seznam literatury:

- [1] ŠKAMPA, J., aj. *Transformace obchodních společností – právní, účetní a daňové aspekty*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 1997. ISBN 80-7208-029-6.
- [2] ŘÍMALOVÁ, O. a HOLEJŠOVSKÝ, J. *Družstva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-229-2.
- [3] DĚDIČ, J., KŘÍŽ, R. a ŠTENGLOVÁ, I. *Akciové společnosti*. 2. dopl. vyd. Praha: C. H. Beck, 1998. ISBN 80-7179-213-6.
- [4] POKORNÝ, M. a HOLUB, M. *Zákon o transformaci družstev*. Praha: Linde Praha, a. s., 2000. ISBN 80-7201-228-2.
- [5] ELIÁŠ, K. *Akciová společnost*. Praha: Linde Praha, a. s., 2000. ISBN 80-7201-232-0.
- [6] *Aspekte des europäischen Handels- und Wirtschaftsrechts*. Zürich: Europa Institut an der Universität Zürich, 1999.
- [7] ŠULC, Z. *Stručné dějiny ekonomických reforem v Československu (České republice) 1945 – 1995*. 2. vyd. Brno: Doplněk, 1998. ISBN 80-7239-005-8.
- [8] LOUŽEK, M. *Zapomenutá transformace*. 1. vyd. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 1999. ISBN 80-7203-205-4.
- [9] Zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.
- [10] Zákon č. 42/1992 Sb., *zákon o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech*.
- [11] ČTK: *Stát asi čekají za transformaci družstev stížnosti ve Štrasburku* [online]. [cit. 14. 9. 2004].

Seznam použitých tabulek

Tabulka č. 1 – Srovnání základních rysů družstva a akciové společnosti

Tabulka č. 2 – Stanovení majetkových podílů oprávněných osob

Tabulka č. 3 – Základní jmění Kokonínské zemědělské, a. s.

Seznam příloh

1. Soupis majetku ponechaného po transformaci v ZD Kokonín (určený pro vypořádání s oprávněnými osobami) – 1 str.
2. Stanovení ceny nepeněžitého vkladu do Kokonínské zemědělské, a. s. – 4 str.
3. Zakladatelská listina Kokonínské zemědělské, a. s. – 6 str.
4. Výkaz zisku a ztráty Kokonínské zemědělské, a. s. ke dni 31. 12. 2004 – 2 str.